

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893.

Andra Kammaren.

N:o 10.

Fredagen den 24 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 dennes.

§ 2.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen, angående pension å allmänna in-
dragningsstaten för verkmästaren vid Mariebergs ammunitionsfabrik
Anton Georg Wallin, hänvisades densamma till behandling af stats-
utskottet.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden
7 a, 18 och 19.

§ 4.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *Chr. Bülow*, hvilken
nu aflemnade en motion, n:o 213, med förslag till ändrad lydelse af
52 § regeringsformen och 33 § riksdagsordningen.

Denna motion bordlades.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *N. Hanson* i Berga under 12 dagar fr. o. m. den 1 nästa mars,
» *J. E. Schödén* » 14 » » » 1 » »
» *C. A. Kumlin* » 8 » » » 28 dennes
och » *R. Berg* » 4 » » » 25 »

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af 37 m. fl. §§
regeringsformen;

Andra Kammarens Prot. 1893. N:o 10.

n:o 4, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 46 regeringsformen; och

n:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 51 m. fl. §§ regeringsformen;

bankoutskottets memorial n:o 2, angående användandet af bankovinsten för år 1892;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 82 § i lagen angående våghållningsbesvårets utgörande på landet den 23 oktober 1891; och

n:o 14, i anledning af väckt motion angående rätt till delaktighet i allmänningar; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, dels ock ett af Riksdagens år 1892 församlade revisorer i deras berättelser angående riksbanken och riksgäldskontoret gjordt uttalande om samverkan emellan dessa båda verk.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fiden
Hj. Nehrman.

Lördagen den 25 februari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Chr. Bülow's* motion, n:o 213.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 3, 4 och 5;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1;

bankoutskottets memorial n:o 2; samt

lagutskottets utlåtanden n:is 13 och 14.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg till en början Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om vissa ändringar i folkskolestadgan. Ang. vissa ändringar i folkskolestadgan.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till utskottet remitterad motion, n:o 4, hade herr *Alfred Bexell* föreslagit, att Riksdagen behagade för sin del besluta om vidtagande af sådana ändringar i gällande folkskolestadga, att all den egentliga folkskoleundervisningen måtte förläggas uteslutande till föräldrarnas fria val, huruvida barnen skola, hvad det praktiska området rör, under eftermiddagarna undervisas i slöjdskolan eller i hemmen.

På anförda skäl hemstälde emellertid utskottet, att herr Bexells ifrågavarande motion ej måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

Sedan denna utskottets hemställen blifvit uppläst, lemnades ordet på begäran till motionären,

Ang. vissa
ändringar i
folkskolestad-
gan.
(Forts.)

herr Bexell, som yttrade: Jag beklagar att min motion blifvit af utskottet afstyrkt, ehuru jag är tacksam för att den fått en god utredning. Då emellertid en motion, i hufvudsak likartad med min, redan ett par gånger gått igenom i denna kammare, så tror jag, att det vore skäl att återremittera ärendet, enär större skiljaktigheter icke finnas, än att de borde kunna af utskottet sammanjemkas, och jag tager mig därför friheten att yrka återremiss.

Häruti instämde herr *Svenson* i Bossgården.

Vidare anförde:

Herr Hammarlund: I anledning af motionärens yrkande om återremiss, skall jag be att få påpeka den stora skiljaktigheten emellan herr Bexells motion och de motioner i ett närbeslägtadt ämne, som vid 1889 och 1890 års riksdagar i hufvudsak biföllos af denna kammare. Motionären vid 1889 och 1890 års riksdagar påyrkade större *frihet* för församlingarna än hvad folkskolestadgan nu medgifver. Han ville, att undervisningen i folkskolan skulle kunna få fortgå utöfver kl. XII utan att den i folkskolestadgan föreskrifna rasten af minst en timme ovilkorligen skulle behöfva förekomma. Årets motionär vill också komma ifrån middagsrasterna — och detta är den enda likheten — men han vill komma ifrån denna rast på det sättet, att hela den egentliga folkskoleundervisningen skulle förläggas till förmiddagen d. v. s. tiden före kl. XII (så har åtminstone Kongl. Maj:ts tolkat uttrycket »förmiddagen»). Och motionären vill, att denna redan nu medgifna anordning skall blifva obligatorisk för alla församlingar.

Som utskottet saknar motionsrätt, har det ej legat inom utskottets befogenhet att på grund af en motion, som åsyftar tvång för församlingarna att ordna den dagliga undervisningstiden på ett visst sätt, föreslå större frihet för skoldistriktet i detta afseende.

Enligt nuvarande bestämmelser hafva församlingarna *rättighet* att ordna undervisningstiden på det sätt motionären önskar. Skolestadgan föreskrifver endast, att den dagliga undervisningstiden i folkskolan ej får utsträckas öfver 6 timmar; någon minimitid finnes deremot ej bestämd. Något hinder för ett skoldistrikt att förlägga undervisningen till tiden mellan klockan VIII och XII eller IX och XII f. m. eller just såsom motionären önskar, finnes alltså icke.

Men det anmärkningsvärda är att, oaktadt ett dylikt medgifvande förefinnes, så har, så vidt jag vet, icke någon enda församling ordnat undervisningen på det sättet. Jag betviflar, att ens motionären gjort ett försök att i sin egen hembygd få till stånd en dylik anordning. Det hade varit önskligt, att han först sökte förmå sin egen och de angränsande församlingarna att göra ett försök i denna riktning. Om detta utfölle till belåtenhet, blefve det sedan lättare att få den af motionären önskade reformen genomförd i öfriga delar af riket. Innan försök anställts, kan det emellertid ej gerna blifva tal om att göra den föreslagna ändringen *obligatorisk* i rikets alla skoldistrikt.

Beträffande eftermiddagsundervisningen framställer motionären två önskemål. För det första vill han, att denna blott skall röra sig på »det praktiska området». Härför finnes icke heller för närvarande något hinder.

Församlingarna kunna förlägga slöjdundervisningen uteslutande till eftermiddagarne. Långt ifrån att hinder därför skulle finnas, gifver tvärt om kongl. kungörelsen den 11 september 1877 tydlig anvisning, att det är önskligt att det ordnas just på det sättet. I nämnda kungörelse heter det nemligen, att läsning och slöjd böra »på lämpligt sätt omvexla med hvarandra, så att t. ex. i fasta skolor med daglig undervisning för hvarje barn fyra timmar före middagen användas till läsning och två timmar efter middagen till slöjd».

För det andra önskar motionären, att undervisningen i slöjd varder valfri, så att de föräldrar, som icke vilja skicka sina barn till slöjdskolan, slippa det. Men äfven detta önskningsmål är redan uppfyllt. Folkskolestadgan § 12 bestämmer nemligen: »— — — hvarjemte undervisningen i slöjd må, efter öfverenskommelse med dertill skicklig lärare, kunna af skoldistrikt, som sådant önskar, vid skolan anordnas för de barn, som af föräldrar eller målsmän anmälas att deltaga i denna undervisning».

Då sålunda skolråd och församling redan nu hafva rättighet att anordna undervisningstiden på det sätt motionären föreslagit, och då det icke kan vara lämpligt att göra den af honom ifrågasatta anordningen obligatorisk, så har utskottet icke kunnat komma till annat resultat än att afstyrka motionen, och jag ber att få yrka bifall utskottets hemställan.

Herr Bexell: Jag tror icke att det är så enkelt att göra denna omändring, som den siste talaren sade, ty domkapitlen hafva också något att säga i saken. Är det icke så? Sådana här förändringar skola underställas dem, och det veta vi, att domkapitlen är en magt, som icke alltid är så lätt att handskas med.

Utskottet erkänner ju äfven, att det finnes en likhet mellan min motion och de motioner i detta ämne, som förut varit föremål för Riksdagens behandling.

Jag vidhåller därför mitt yrkande om återremiss.

Herr Hammarlund: Det är alldeles riktigt, att hvarje förändring i folkskolereglementet skall underkastas domkapitlets godkännande. Detta har ock utskottet påpekat. Men dylikt godkännande lär icke vägras, der förändringen har fog för sig. Ätminstone känner jag ej något fall, der så skett. Då icke heller motionären kunnat andraga ett enda fall, der det händt, att dylik fastställelse vägrats, föreligger enligt mitt förmenande intet skäl för Riksdagen att ingripa i denna sak. Det torde nemligen vara för mycket begärdt, att Riksdagen skulle ändra ett lagstadgande *derför*, att man misstänker, att något domkapitel *möjligen* skall lägga hinder i vägen för en anordning, som med nuvarande föreskrifter är tillåten.

Herr Bexell: Jag anser icke, att det är något skäl för afslag på min motion, då man säger, att saken bör få fortgå, till dess man kan framhålla det faktum, att domkapitlen vägrat fastställelse å en af skolråd beslutad förändring i folkskolereglementet. Det har likväl visat sig, att domkapitlen allt som oftast krånglat.

Ang. vissa
ändringar i
folkskolestad-
gan.
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
folkskolestad-
gan.
(Forts.)

Jag undrar visst icke på, att den talaren håller med domkapitlen. »Vi presterskap, sa klockar'n». Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande om återremiss.

Herr Zotterman: Då motionären i afseende på undervisningstidens anordnande vid folkskolan vill åstadkomma tvång i de fall, der det nu finnes frihet, och då han äfven motionerar om en frihet i afseende på deltagandet i slöjdundervisningen, som redan finnes, anser jag, att, utom på de skäl, som blifvit af herr Hammarlund och utskottet i öfrigt anförda äfven på grund häraf motionen bör afslås.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts framställningar dels under riksstatsens fjerde hufvudtitel om anslag till generalstabens topografiska arbeten och dels under sjetten hufvudtiteln om anslag till rikets ekonomiska kartverk.

Ang. anslag
till fortsättan-
de af general-
stabens
topografiska
arbeten.

Mom. a).

I den till Riksdagen den 16 nästlidne januari aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kongl. Maj:t under anslagstiteln »Generalstabens topografiska arbeten» å fjerde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1894 bevilja, till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten, 90,000 kronor.

Under förevarande moment hemstälde nu utskottet, att denna Kongl. Maj:ts framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen till berörda ändamål på extra stat för 1894 anvisade 75,000 kronor.

Efter föredragning häraf anförde:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe: Herr talman, mine herrar! Då statsutskottet här har föreslagit en nedsättning i det anslag till generalstabens topografiska arbeten, som Kongl. Maj:t begärt, ber jag att för några ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Om man noggrant genomläser statsutskottets utlåtande och särskildt fäster sig vid hvad myndigheterna uttalat, torde det framgå, att ganska talande skäl äro anförda för anslaget upptagande till 90,000 kronor. Det är visserligen sant, att dylika framställningar under föregående år blifvit af Riksdagen afslagna och att deri möjligen kan finnas ett skäl för kammaren att nu göra på samma sätt. Men om under föregående år kartverket kunnat skötas med ett mindre anslag än det nu af Kongl. Maj:t ifrågasatta, följer icke deraf, att detta utan olägenheter kunnat ske, icke heller, att det icke numera skall möta ännu större svårigheter att fortsätta såsom hittills.

Det synes mig, som om af topografiska afdelingens yttrande tydligt framgår, att om icke anslaget för nästa år höjes, skola härigenom kartverkets arbeten varda högst väsentligt försvarade och den arbetsprodukt minskas, som man har rätt att vänta.

Det är visadt, att några afsevärda besparingar från öfriga kartverk icke numera lära kunna öfverlemas till topografiska kartverket. Under föregående år hafva från de ekonomiska kartverken kunnat till topografiska kartverket öfverlemnas till en början under några år 15,000 kronor, men sedermera endast 6,000 kronor. Nu ser det ut, som om icke ens detta belopp skulle kunna öfverlemnas, och detta samtidigt med, att behovet af ökad anslag till de topografiska arbetena af skäl, som i utskottsbetänkandet omförmälts, är mycket större än förut.

Under de senare åren har man i brist på medel måst sätta å sido en del nödvändiga arbeten, såsom kartrevidering m. m., som numera icke längre torde kunna uppskjutas. Dessa arbeten äro, såsom herrarna kunna föreställa sig, i ett så vidsträckt land som vårt, mycket omfattande. Det är ju alldeles gifvet, att då kartläggningen utföres så pass långsamt, som hos oss skett, kulturen på somliga orter, öfver hvilka kartor tillförene blifvit utförda, blifvit så förändrad, att kartorna icke längre äro tillfredsställande, för så vidt icke en revidering af desamma eger rum. Om man i tillfredsställande mån skulle gå detta behof till mötes, skulle det enligt utredning, gjord i topografiska afdelningen, erfordras omkring 10,000 kronor om året.

Det är gifvet, att det icke går för sig att fortsätta på samma sätt som hittills, men huru saken skall ordnas, beror i viss mån på hurudan uppfattning man har om det kartverk, det här gäller. Man kan säga, att det här i så måtto gäller både en ren kulturfråga och en ekonomisk fråga, att det är fördelaktigt för jordegarna att hafva en öfversigt öfver sina jordområden i det land, der de bo i och för sin handel och vandel. När man nu betänker, att Sveriges hela område uppgår till 4,450 qv. mil, att af detta stora område endast i det sydliga Sverige — den del, som faller söder om Dalelven — äro rekognoscerade 1,350 qv. mil och i det nordliga, af Norrbotten, omkring 1,000 qv. mil, så finner man, att omkring 2,000 qv. mil återstå att rekognoscera, innan kartverket blir fullständigt.

Nu kan man visserligen gå till väga på så sätt, för att arbetet skall gå fortare, att man rekognoscerar längre söder ut i samma skala som förut i Norrbotten, d. v. s. att man följer skalan 1:200000. Derigenom påskyndas visserligen arbetet, men å andra sidan kan jag icke underlåta att till dem af herrarne, som hafva handterat kartor, framställa den frågan: hvilken skala är bäst, den i 1:200000 eller den i 1:100000? med skalan 1:100000 kan man gå öfverallt i landet och känna igen snart sagt alla föremål; om man åter begagnar en karta med skalan 1:200000, så bortfaller på den en hel mängd rätt viktiga detaljer.

Jag erkänner gerna, att i en stor del af vårt land trakten är sådan, att en karta i skalan 1:200000 vore tillräcklig. Kulturen är på somliga ställen icke så utvecklad, att det kan sägas vara ett verk-

Ang. anslag till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten.
(Forts.)

Ang. anslag
till fortsättan-
de af general-
stabens
topografiska
arbeten.
(Forts.)

ligt behof att hafva en större karta. En karta i skalan 1:200000 är ju också en rätt vacker karta, och man kan kanske använda den skalan vida längre söderut än man från början tänkt sig, och derigenom göra kartverket billigare. Men äfven om man så gör, tror jag likväl icke, att man af dessa 2000 qv. mil, som återstå att rekonoscera, kan taga mera än 1200 qv. mil och kartlägga i en skala 1:200000; återstoden eller 800 qv. mil är det nödvändigt att uppgöra i en skala 1:100000. Men med det anslag, som nu är ifrågasatt, skulle detta taga en tid af öfver 40 år. Nu kanske man anser, att ett år mer eller mindre härvid icke har så stor betydelse — det beror ju på hvilket värde man fäster vid kartläggningen —, men med det anslag som Kongl. Maj:t har begärt, skulle det härför endast åtgå en tid af omkring 25 år.

Vill man nu, för att få någon hållpunkt för bedömande af de nödiga anslagen till landets kartläggning, anställa en jämförelse med huru det förhåller sig i andra länder i förevarande sak, vill jag nämna, att t. ex. i Norge, som också är ett fattigt land och också har stor ytvidd, ehuruval betydligt mindre än vårt, användes ett vida större belopp än det, som här ifrågasättes. Anslaget till Norges kartverk är 260,000 kronor. Drager man härifrån ett belopp af 60,000 kronor, motsvarande det vi använda för våra sjömätningar, så har man 200,000 kronor om året till landkartverket. Våra inrättningar för samma ändamål, nemligen topografiska kartverket och de ekonomiska kartverken få icke större anslag än sammanlagdt 178,000 kronor. Det ser sålunda ut, som om vi i uppfattningen om hvad som bör anslås till vårt lands kartläggning stode icke så litet efter våra grannar norrmännen. Jag vill icke uppgifva de ofantligt stora belopp, som ställas till kartverkens disposition i andra kulturländer. Äfven sådana land, som äro mindre än Sverige, anslå betydligt större belopp till sina kartverk än vi. Dessutom finnas för närvarande icke många land i Europa, som icke hafva sina kartor i det närmaste färdiga. Det är endast Norge och Ryssland som ännu sakna kartor öfver större delar af landet, samt Italien och Spanska halfön, der äfven icke kartlagda trakter finnes. Det är således också ur allmän kultursynpunkt önskligt, att vi snart få ett fullständigt kartverk.

Men, säger man, vi måste spara dessa 15,000 kronor, hvarmed det af Kongl. Maj:t begärda anslaget minskats, ty anslaget uppgår redan till en ganska betydlig summa. Äfven ur denna synpunkt, tror jag icke man kan säga, att utskottets nedsättning är välbetänt eller verkligen skulle innebära god hushållning. Om man har en apparat, för hvars matande det behöfves en viss summa, bör man icke sätta denna summa så liten, att apparaten så att säga går med half maskin. Men, säger man, låt oss då minska apparaten. Men denna apparat låter icke minska sig i en hast, ty den personal, som är anstald vid kartverket, kan ej genast afskedas, icke heller tror jag att det skulle vara klokt att så förfara.

På grund af de skäl, som jag anfört, skulle det vara önskligt, om kammaren ansåge sig kunna gå så långt, att den bifölle Kongl. Maj:ts förslag och således faststälde anslaget till 90,000 kronor.

Herr J. H. G. Fredholm: Herr talman! Jag skall anhålla, att kammaren måtte medgifva, att diskussionen samtidigt får röra sig om både punkten a) och punkten b), men att beslut fattas särskildt i hvarje punkt.

Ang. anslag till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten.
(Forts.)

Till denna hemställan lemnade kammaren sitt bifall.

I mom. b) hemställde utskottet: att Riksdagen må, utöfver det å riksstatens sjetta hufvudtitel för rikets ekonomiska kartverk uppförda ordinarie anslag, 6,000 kronor, under samma hufvudtitel på extra stat för år 1894 anvisa till de ekonomisk-geografiska kartarbetena i Norrbottens län, och de delar af Vesterbottens län som äro belägna ofvan odlingsgränsen eller ingå i kartblad, tillhörande den under utgifning varande kartan öfver förstnämnda län, 31,000 kronor och för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket 45,000 kronor, eller tillsammans 76,000 kronor, äfvensom medgifva, att möjligen uppstående behållningar å båda anslagen må användas äfven till bestridande af utgifter för det topografiska kartverket.

Ordet lemnades å nyo till:

Herr J. H. G. Fredholm, som yttrade: Herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet anförde, att behovet af det anslag till topografiska kartverket, som Kongl. Maj:t begärt vore stort och att, om endast det af utskottet föreslagna mindre beloppet beviljades, blefve kartarbetena derpå lidande, i synnerhet som nu såväl en del äldre som nyare kartor behöfde revideras. Jag vill häremot göra den invändningen, att, om anslaget till topografiska kartverket finge odeladt användas för sitt ändamål, så skulle det belopp, som utskottet föreslagit, bättre räcka till de arbeten, som topografiska kartverket har att utföra, än hvad nu är förhållandet,

Såsom af statsutskottets utlåtande synes, utgår nemligen af detta anslag jemväl dagtraktamenten till de aspiranter vid generalstaben, hvilka för sin egen utbildning äro kommanderade till tjänstgöring vid de topografiska arbetena. En följd deraf är, att den nytta topografiska kartverket kan draga af deras arbetsprodukt skall ställa sig mycket liten i förhållande till kostnaderna för deras utbildning. Dessutom är det icke endast dessa dagtraktamenten som utan jemförlig nytta höja utgifterna, utan äfven den upoffring i tid, som de vid kartverket anstälde generalstabsofficerarna få använda till aspiranternas utbildning.

Om man tager kännedom om 1890 års statsverksproposition, då det första gången ifrågasattes att höja anslaget från 75,000 kronor till 90,000 kronor, skall man bland de uppgifna motiven för behovet af denna ökning i anslaget finna det, att generalstabens topografiska afdelnings grundläggande geodetiska arbeten äro af vetenskaplig art och natur och derjemte kräfva samverkan med öfriga länder; d. v. s. att i dessa arbeten ingår både en vetenskaplig och internationel del. Det är således tydligt, att anslaget tages i anspråk äfven för dessa ändamål, som väl icke kunna räknas till topografiska kartarbeten i egentlig mening.

Ang. anslag
till fortsättan-
de af general-
stabens
topografiska
arbeten.
(Forts.)

Vidare yttrade herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att våra uppoffringar för rikets kartverk äro i jemförelse med andra länders mycket små, och det kan han hafva rätt uti. Men då han dervid särskildt framhöll Norge och sade, att kostnaderna der uppgå till 200,000 kronor och här i Sverige endast till 178,000 konor, så synes det mig, att han lemnade ur räkningen ett *plus*, som hos oss måste läggas till dessa 178,000 kronor. Detta plus ligger deri, att aflöningarna för de vid generalstabens topografiska afdelning anställde officerarne icke utgå af anslaget för topografiska kartverket. Ligger man därför dessa aflöningar till den ofvannämnda summan, kommer den nog att höjas så, att skilnaden mellan Sveriges och Norges anslag för kartarbeten icke blifver stor, om ens någon. Deremot torde det kunna sättas i fråga, huru vida icke det anslag, som utgår i Norge, lemnar mera tillfredsställande resultat än de anslag, som utgå hos oss.

För att sätta generalstabens topografiska afdelning i tillfälle att kraftigare bedrifva sina arbeten, har man sedan början af 1880-talet tagit i anspråk de besparingar, som kunnat göras på anslagen till de ekonomiska kartverken, och äfven i år har såväl Kongl. Maj:t föreslagit som statsutskottet tillstyrkt, att behållningen å dessa anslag må användas för afdelningens behof. Under 1880-talet uppgingo dessa besparingar till omkring 15,000 kronor årligen — i början ända till 22 å 23,000 kronor, men i medeltal till 15,000 kronor. När nu anslaget till topografiska afdelningen år 1890 höjdes från 60 000 kronor till 75,000 kronor, skulle man deraf kunnat hemta anledning att förmoda, det behöfvat af förutnämnda besparingar skulle för detta verk hafva upphört, alldenstund anslaget just ökades med det belopp, hvartill besparingarna förut i allmänhet uppgått. Men så blef icke förhållandet. Nu vill man öka anslaget till 90,000 kronor, det vill säga ytterligare med besparingarnes belopp. Dermed är dock ingalunda gifvet, att besparingarne sedermera skola komma de ekonomiska kartverken för framtiden till godo.

Dessa besparingar, hvilkas användande för det topografiska kartverket Riksdagen hittills medgifvit, äro likväl icke någon behållning, ehuru den utgifvits derför. De utgöra i stället en minskning i anslagen till de ekonomiska kartverken, ett öfverskott på den för dessa verk uppgjorda stat, som kunnat uppkomma derigenom, att man minskat personalen och så att säga nedsatt arbetsquantiteten för kartverken. Man har fördyrat hvarje qvadratmil af verkens arbetsprodukt derigenom, att man gjort det omöjligt för dem att begagna några extra bitråden.

Nu är det ju bekant, att dessa missförhållanden länge utgjort ett föremål för regeringens och Riksdagens uppmärksamhet, och att de önskat få dem rättade och förhållandena ordnade på ett tillfredsställande sätt. Många ansträngningar hafva gjorts för att kunna sammanföra dessa olika kartverk till ett enda. Denna sammanslutning har man flere gånger sökt vinna på det sättet, att man velat indraga de ekonomiska kartverken. Första gången detta rönt motstånd var af 1871 års kartkomité, som framhöll nyttan och vigten af de ekonomiska kartverken. Sedan kom 1878 års kartkomité, af hvil-

kens 7 ledamöter 5 på det varmaste förordade bibehållandet af de ekonomiska kartverken. Kongl. Maj:t föreslog likväl 1880 års Riksdag att indraga dem, men detta förslag vann icke Riksdagens bifall. Riksdagen uttalade sig visserligen med ogillande öfver, att den skala, i hvilken de ekonomiska kartverken utgäfvö sina kartor, vore för liten, samt öfver att det saknades höjdmätningar. Men för öfrigt frambölls, att man icke ville, att de ekonomiska kartverken skulle upphöra. För att få till stånd en utredning rörande bästa sättet att lösa frågan, föreslog man att praktiska försök skulle anställas. Sådana försök anställdes också åren 1881 och 1882 på bekostnad af anslagen till de ekonomiska kartverken, eller af de besparingar, som kunde göras på dessa anslag. Från denna tid hafva besparingarne sedermera gått till topografiska kartverket.

Med anledning af de praktiska försök, som gjordes, framlade Kongl. Maj:t för 1885 års Riksdag ett förslag till kartverkens sammanslagning — ett förslag, som icke vann Riksdagens godkännande, men som statsutskottet nu synes vilja upptaga, ehuru i modifierad form. Utskottet säger: »Enligt denna plan skulle de ekonomiska och topografiska kartverken i afseende å personal och anslag sammanslås till ett enda kartverk, benämndt 'rikets allmänna kartverk', hvarjemte vederbörande anslag skulle något höjas och åtskilliga förenklingar vidtagas i arbetsmetoderna». Här af får man den uppfattningen, att hvad Kongl. Maj:t 1885 afsåg, var att få till stånd ett enda kartverk och detta torde äfven vara i hufvudsak riktigt, men innehåller icke hela sanningen, ty förslaget afsåg icke blott att det nya kartverket skulle blifva ett enda under namn af »rikets allmänna kartverk», utan ock att detta verk skulle läggas under generalstabens och få en militärisk organisation. Det var just den omständigheten, som bestämde Riksdagen år 1885 att icke godkänna Kongl. Maj:ts förslag, emedan man befara de, att det ekonomiska intresset skulle i längden derpå blifva lidande eller att rikets allmänna kartverk icke skulle blifva annat än en förbättrad och hvarför icke säga utmärkt upplaga af topografiska kartverket. Utskottet har likväl underlåtit omnämna, att det var på den tufvan, som Kongl. Maj:ts förslag då föll.

Utskottet talar vidare om en förening mellan de olika kartverken »så till vida att de till dem utgående anslag sammanfördes till ett enda, hvilket af Kongl. Maj:t sedermera finge mellan de tre verken fördelas». Hvad vill det säga? Hvad är meningen med, att de utgående anslagen skola sammanföras till ett enda? Skall det blifva ett enda anslag, kan det väl icke uppföras på mer än en hufvudtitel, och då blir frågan: på hvilken hufvudtitel skall anslaget sättas? På den 4:te eller på den 6:te? Derom säger utskottet icke ett ord, men den frågan är för mig den viktigaste. Ty om anslaget uppföres på 4:de hufvudtiteln och om sammanslagningsfrågan skall lösas på det sätt, som Kongl. Maj:t vid 1885 års riksdag föreslog, då är det åtminstone i mina ögon uppenbart, att så småningom den ekonomiska sidan af kartverksfrågan kommer att skjutas undan och den nya institutionen blifva ett rent militäriskt kartverk, ett kartverk, som jag icke ett ögonblick tviflar på skall blifva utmärkt såsom sådant, men

Ang. anslag till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten.
(Forts.)

Ang. anslag
till fortsättan-
de af general-
stabens
topografiska
arbeten.
(Forts.)

som, i betraktande af den öfriga militära organisationen, torde komma att blifva en alltför utbildad del uti en helgjuten härorganisation.

Det är icke och kan icke vara en militärinstitutionens uppgift att vårda och handhafva rikets allmänna kartarbeten. Det är, som herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet mycket riktigt anmärkte, en kulturfråga, en kulturuppgift som skall lösas, och då torde det icke vara så alldeles lämpligt att förlägga lösningen af denna uppgift till en militärisk institution. Jag har icke något emot, att man, såsom utskottet föreslagit, söker reformera kartverken och söker få till stånd ett »rikets allmänna kartverk», men jag vill icke att detta verk skall göras till en militärisk utan till en civil institution. Om man derföre skulle kunna förmå Kongl. Maj:t att komma fram med ett förslag i den riktningen, skulle ingen hellre än jag vara med derom. Kunde man från topografiska kartverket borttaga den geodetiska afdelningen (basmätningarne, triangelmätningar o. s. v.), och förena denna afdelning med de ekonomiska kartverken för att deraf bilda ett nytt »rikets allmänna kartverk», så tror jag, att detta skulle vara en rätt lösning, som skulle medföra de fördelar, statsutskottet eftersträfvat. Jag föreställer mig också, att det icke skall vara angerämt för generalstabens, som i mina ögon har högst viktiga uppgifter att fylla, att blifva belamrad med en för densamma så främmande uppgift, som att utgöra landets allmänna kartverk. Man kan icke begära att generalstabens skall egna vederbörligt intresse åt kartografien, då dess hufvudintresse måste vara rigtigt att ett helt annat håll.

Emellertid — ehuru jag icke vet, huru utskottet tänkt sig saken — står det nu icke i utskottets utläande taladt om, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med en skrivelse om, att få en sammanlutning af kartverken till stånd. Men detta förekommer likväl i motiveringen. Om således utskottets hemställan blir bifallen, kommer väl Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t att upprepa motiveeringen. Är det då så, att Kongl. Maj:t intager samma ståndpunkt till frågan nu som år 1885 — och det har man ju anledning antaga, då Kongl. Maj:t icke sedan detta år framkommit med något annat förslag till lösning af frågan, utan allt fortfarande låtit den provisoriska anordningen ega bestånd — torde man kunna vara öfvertygad om, att Kongl. Maj:t vid nästa riksdag kommer att upptaga sitt förslag från 1885, och då blifver det väl svårt för Riksdagen att afslå en sådan framställning. Om något sådant skulle inträffa, vore det i mina ögon mycket beklagligt, icke derför att jag tror att frågan genom antagandet af ett sådant förslag vore löst — ty jag anser den vara af den beskaffenheten, att om man icke vill lösa den på ett riktigt och förnuftigt sätt, utan på ett sådant der lättvindigt och beqvämt sätt, har man dermed blott skjutit frågan åt sidan, och skall ständigt få se den återkomma — men derför att sådana kastningar fram och tillbaka och sådana rubbningar alltid medföra ett försinkande och fördyrande af arbetet.

Herr talman! Jag skall icke yttra något mera; får jag icke något understöd, skall jag inskränka mig till hvad jag nu sagt.

Herr *Hedin* förklarade sig instämma häruti.

Herr Jonsson i Hof anförde: Herr talman, mine herrar! De anmärkningar, som den siste talaren rigtat mot utskottets betänkande, tror jag i sjelfva verket icke äro så väl motiverade, ty om han behagar genomläsa utskottets betänkande ordentligt, så skall han finna, att deruti icke upptagits den plan, som 1885 framlades för Riksdagen, utan att man endast talar om dess återupptagande »i betydligt modifierad form», så att man vill låta anslaget af Kongl. Maj:t fördelas på de tre olika kartverken och låta personalen i vissa fall få bättre samarbete än för närvarande. Det är således något helt annat än den plan, som framlades för 1885 års Riksdag. Beträffande öfriga anmärkningar från skilda håll, torde desamma icke behöfva besvaras, emedan Första Kammaren redan godkänt både mom. a) och b) oförändrade, och under sådana förhållanden antager jag, att Andra Kammaren icke är villig att bevilja mera nu än förut.

Ang. anslag till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten.
(Forts.)

Jag skall således helt enkelt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carl Ericson: På det att proposition derom må kunna framställas, tillåter jag mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets under mom. a) gjorda hemställan.

Mom. b).

Bifölls jemväl.

§ 7.

Härefter föredrogos, hvart för sig, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett jordområde till botaniska trädgården i Upsala; och

n:o 19, i anledning af väckta motioner dels i fråga om konsulat-afgifternas upphörande m. m. och dels om deras upptagande bland riksstatens ordinarie inkomster.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *C. B. N. Falk* under sju dagar från och med den 1 instundande mars.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden och memorial:

Andra Kammarens Prot. 1893. N:o 10.

n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *nionde* hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 20, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens *andra* hufvudtitel;

n:o 21, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens *sjette* hufvudtitel;

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående statens jernvägsbyggnader;

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag dels till nya byggnader vid statens jernvägstrafik, dels ock till rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar;

n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående försäljning af två till södra skånska infanteriregementet upplåtta, kronan tillhöriga jordområden; och

n:o 25, i anledning af väckt motion om eftergift af lösesumman för vissa hemmansrätter, som i anledning af upphörande af rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag skolat uppdebiteras.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Kammarrens ledamöter åtskildes kl. 2,8 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.